

Στοχαστικό δοκίμιο

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

ΔΕΛΦΟΙ

Κατά το μεσημέρι στο Μουσείο, ξανακοίταξα τον Ηνίοχο. Δεν έζησε πολύ στα μάτια των παλαιών, καθώς μας λένε. Ένας σεισμός έθαψε το έργο εκατό χρόνια αφού το έστησαν — αυτός ο αιώνιος διάλογος, στους Δελφούς της οργής της γης και της ιερής γαλήνης. Έμεινα πολλή ώρα κοντά του. Όπως και άλλοτε, όπως πάντα, αυτή η ακίνητη κίνηση σου κόβει την ανάσα· δεν ξέρεις· χάνεσαι· έπειτα προσπαθείς να κρατηθείς από τις λεπτομέρειες: τα αμυγδαλωτά μάτια με το στηλό διάφανο βλέμμα, το θεληματικό σαγόνι, τις σκιές γύρω στα χείλια, στον αστράγαλο ή στα νύχια του ποδιού· ο χιτώνας που είναι και δεν είναι κολόνα· κοιτάζεις τις ραφές του, τις ταινίες που τον συγκρατούν σταυρωτά· τα γκέμια στο δεξί χέρι που μένουν εκεί κουβαριασμένα, ενώ τα άλογα έχουν καταποντιστεί μέσα στο χάσμα του καιρού. Έπειτα η ανάλυση σε ενοχλεί· έχεις την εντύπωση πως αφουγκράζεσαι μια γλώσσα που δε μιλιέται πια· τί σημαίνουν αυτές οι λεπτομέρειες που δεν είναι δεξιότητες· πώς εξαφανίζονται έτσι μέσα στο σύνολο· τί υπήρχε πίσω από αυτή τη ζωντανή παρουσία· διαφορετικές ιδέες, διαφορετικοί έρωτες· διαφορετική προσήλωση. Έχουμε δουλέψει σαν τα μερμήγκια και σαν τις μέλισσες πάνω σ' αυτά τ' απομεινάρια. Πόσο την έχουμε προσεγγίσει την ψυχή που τα έπλασε; Θέλω να πω: αυτή τη χάρη στην ακμή της, αυτή τη δύναμη, αυτή τη μετριοφροσύνη, κι αυτά που συμβολίζουν τέτοια σώματα. Αυτή τη σίγουρη πνοή που κάνει τον άψυχο χαλκό να υπερβαίνει τους κανόνες του λογικού μας και να γλιστρά μέσα σ' έναν άλλο χρόνο, καθώς στέκεται εκεί, στην ψυχρή αίθουσα του μουσείου.

Σεφέρης, Γ. (1984). *Δοκίμες*, τ. Β'. Αθήνα: Ίκαρος.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Στο απόσπασμα από τις «Δοκίμες» του ο Σεφέρης εκθέτει στον αναγνώστη τις σκέψεις που του γεννιούνται καθώς παρατηρεί τις λεπτομέρειες του αγάλματος του Ηνίοχου στο μουσείο των Δελφών, και τον στοχασμό του σχετικά με το πόσο τελικά οι αναλύσεις που έχουν γραφτεί για το άγαλμα αυτό ερμηνεύουν αποτελεσματικά τη γοητεία του. Χαρακτηριστική της συγκινησιακής λειτουργίας της γλώσσας είναι η χρήση του α' ενικού (π.χ. «Έμεινα πολλή ώρα κοντά του»), αλλά και του «νόθου» β' ενικού προσώπου (π.χ. «δεν ξέρεις· χάνεσαι», «Έπειτα η ανάλυση σε ενοχλεί»), αλλά και η κυριαρχία του μεταφορικού λόγου: προσωποποιήσεις (π.χ. «Δεν έζησε πολύ στα μάτια των παλαιών»), οξύμωρο (π.χ. «ακίνητη κίνηση»), μεταφορές (π.χ. «ο αιώνιος διάλογος, στους Δελφούς της οργής της γης και της ιερής γαλήνης»), παρομοιώσεις (π.χ. «Έχουμε δουλέψει σαν τα μερμήγκια και σαν

τις μέλισσες πάνω σ' αυτά τ' απομεινάρια») κτλ. Ο λόγος οργανώνεται σχεδόν συνειρμικά (βλ. την ευρεία χρήση της άνω τελείας).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Διάλογος πάνω στην ποίηση (απόσπασμα)

Είναι στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου ένας μικρός πίνακας του Θεοτοκόπουλου, μια προσωπογραφία αγίου που δεν είναι πιο ψηλή από τριάντα εκατοστά του μέτρου. Πέρασαν περισσότερα από δέκα χρόνια από την εποχή που την είδα για πρώτη φορά. Δεν μπορώ να λησμονήσω τη συγκλονιστική εντύπωση «ελληνισμού» που μου είχε δώσει αυτό το πάρεργο του μεγάλου τεχνίτη. Θυμούνται ακόμη τώρα δυο πινελιές στους ώμους. «Σαν κρητικοί δεκαπεντασύλλαβοι» συλλογίστηκε ο φίλος που ήταν μαζί μου· ήμασταν νέοι. Τον ελληνικό ελληνισμό, κάποτε οι καλύτεροι από εμάς τον διαισθάνονται: «σοφοί δε προσιόντων». Αλλά θα πρέπει να γίνουνε πολλά άξια έργα, να δουλέψουνε πολλοί μικροί και να πραγματοποιήσουνε πολλοί μεγάλοι, για να μπορέσουμε να πούμε πως διακρίνουμε κάπως καθαρά τη φυσιογνωμία του. Γιατί ο ελληνισμός αυτός θα αποχτήσει μια φυσιογνωμία, όταν αποχτήσει μια φυσιογνωμία πνευματική η σημερινή Ελλάδα. Και θα έχει ακριβώς για χαρακτηριστικά τη σύνθεση των χαρακτηριστικών των αληθινών έργων που θα έχουν γίνει από τους Έλληνες. Στο μεταξύ, ας θυμίσουμε στους νέους πως αν ο δημοτικισμός είναι για μας ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της Φυλής, είναι γιατί, πριν απ' όλα, συμβολίζει την πρώτη ομαδική στροφή της προς την αλήθεια. Κι ας τους συμβουλεύουμε να γυρεύουν την αλήθεια, καθώς έκαναν οι πρώτοι δημοτικιστές, όχι ρωτώντας πώς να είναι Έλληνες, αλλά πιστεύοντας πως αφού είναι Έλληνες, τα έργα που πραγματικά θα γεννήσει η ψυχή τους δεν μπορεί να μην είναι ελληνικά.

Σεφέρης, Γ. & Τσάτσος, Κ. (1988). *Ένας διάλογος για την ποίηση*. Αθήνα: Ερμής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια είναι η άποψη του συγγραφέα για τον ελληνισμό και τη σύνδεσή του με την πνευματική δημιουργία; Αν σκεφτείς ότι τα δοκίμια του «διαλόγου» γράφτηκαν στη διάρκεια του μεσοπολέμου, πώς πιστεύεις ότι το ιδεολογικό πλαίσιο της εποχής μπορεί να έχει επηρεάσει αυτή τη θεώρηση; Πιστεύεις πως το θέμα διατηρεί την επικαιρότητά του στις μέρες μας;
2. Στο απόσπασμα υπάρχουν δύο διακειμενικές αναφορές. Πώς συνδέονται με το θέμα του αποσπάσματος και ποια λειτουργία υπηρετούν;

3. Εντόπισε στο κείμενο λέξεις/ φράσεις με έντονη συναισθηματική ή ιδεολογική βαρύτητα. Στη συνέχεια να δημιουργήσεις έναν πίνακα στον οποίο θα ταξινομούνται ανάλογο με το φορτίο τους (θετικό, αρνητικό, ουδέτερο).
4. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται συχνά δομές τροπικότητας. Αφού τεκμηριώσεις την παρατήρηση αυτή με παραπομπές στο απόσπασμα, να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα της χρήσης τους.
5. Να αναγνωρίσεις στο απόσπασμα τρεις μεταφορικές εκφράσεις και να ερμηνεύσεις τη λειτουργία τους στη νοηματοδότηση του κειμένου.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σχεδιασμός – Δημιουργία: Αγγελάκος Κωνσταντίνος,
Μαγγανά Αναστασία, Πασσάς Ιωάννης, Χριστόπουλος Δημήτριος

Ημερομηνία ανάρτησης: 19/12/2024 **Έκδοση:** v1.0

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (ΜΙΣ) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή